

KULTŪRAS LĪDERĪBA

21.GS:

SAPŅOTĀJI UN DARĪTĀJI

Dace Melbārde

Eiropas Parlamenta Kultūras un izglītības komitejas vicepriekšsēdētāja

KAS IR LĪDERIS?

Par līderi nepiedzimst. Par līderi kļūst, ieguldot lielus spēkus.

Liels darbs ir cena, kas jāmaksā visiem, lai sasniegtu mērķus, kas ir tā vērti

KAS IR LĪDERIS?

«Ja jūsu aktivitāte iedvesmo citus sapņot vairāk, mācīties vairāk, darīt vairāk un kļūt par kaut ko vairāk, jūs esat līderis.»

Džons Adams, sestais ASV prezidents

KAS IETEKMĒ LĪDERĪBAS VEIDOŠANOS?

Līderība parādās noteiktā kontekstā un vidē, ietekmē kādi notikumi un/vai cilvēki un cilvēku grupas

Spilgti līderi īpaši raksturīgi pārmaiņu laikiem un krīzēm

LĪDERU TIPI

---

1. Radītāji un vizionāri
2. Īstenotāji un darītāji

LĪDERIS ≠ VADĪTĀJS

LĪDERIS ≠ VADĪTĀJS

Vada ≠ Ievieš jauninājumus	Viņš ir kopija ≠ Viņš ir oriģināls	Kopē ≠ Rada oriģinālu	Uztur ≠ Attīsta	Fokuss uz sistēmu ≠ Fokuss uz cilvēku	Kontrole ≠ Uzticēšanās	Tuvākā perspektīva ≠ Stratēģisks ilgtermiņa redzējums	Skats: tuvu priekšā ≠ Skats uz horizontu	Kā un kad? ≠ Kas un kāpēc?	Pieņem esošo situāciju ≠ Izaicina status quo	Labs karavīrs, izpildītājs ≠ Personība	Dara lietas labi ≠ Dara labas lietas

Warren Bennis, 12 atšķirības

LĪDERIS ≠ VADĪTĀJS

Katrs var kļūt par līderi, neatkarīgi no savas
nodarbošanās un ieņemamā amata

PASAULEI IR VAJADZĪGI SAPŅOTĀJI
PASAULEI IR VAJADZĪGI DARĪTĀJI,
BET VISVAIRĀK PASAULEI IR VAJADZĪGI
SAPŅOTĀJI, KAS DARA

KATRS VAR KĻŪT PAR LĪDERI

SETH GODIN

Jābūt vēlmei īstenot **pārmaiņas**

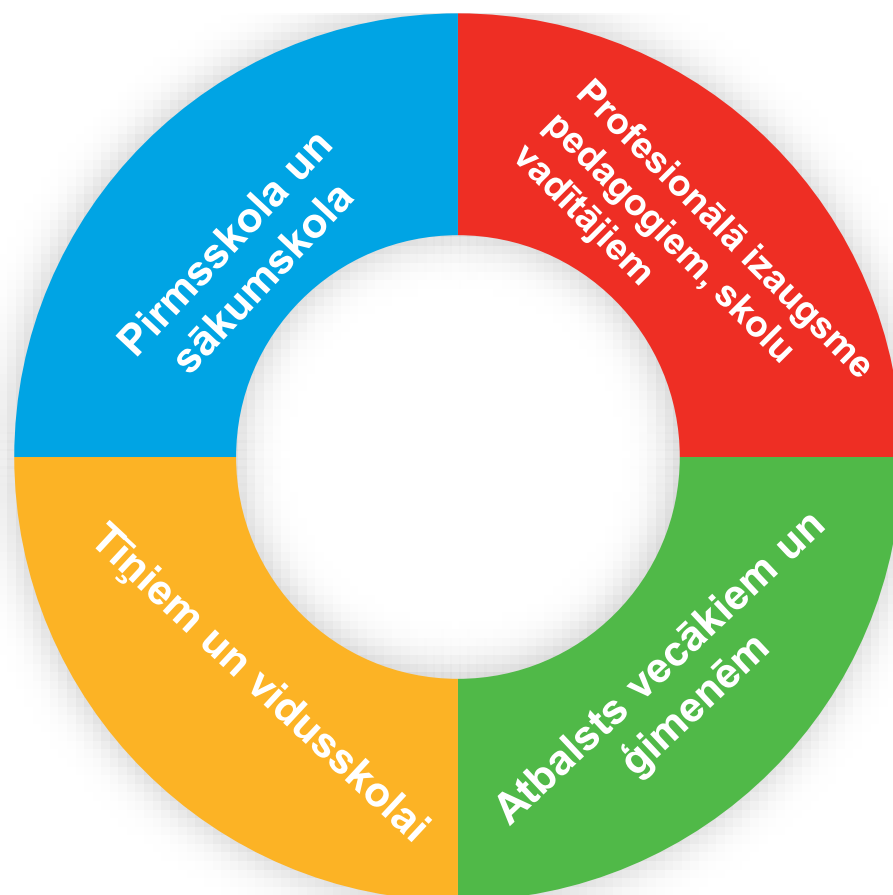
Jānāk ar radošām **idejām** un risinājumiem

Jāatrod, **jāaizrauj** cilvēki ar savām idejām, **jāsavieno cilvēki** ar savām idejām, lai idejas izplatās tālāk, **jārada kustība**

Jāuzņemas **saistības, atbildība** par ideju īstenošanu un cilvēkiem, kas iesaistīti

«Līderis manī» - starptautisks izglītības iestāžu tīkls pārmaiņu izglītībā īstenošanai, pārmaiņu procesā īpaši akcentējot izglītības iestādes organizācijas kultūras un personīgās līderības jautājumus un to ietekmi uz audzēkņu mācību sasniegumiem. Process ir saturiski veidots, lai ikviens varētu apgūt līderības prasmes pēc 7 paradumu sistēmas.

VITAE
MŪŽIZGLĪTĪBAS UN KULTŪRAS INSTITŪTS

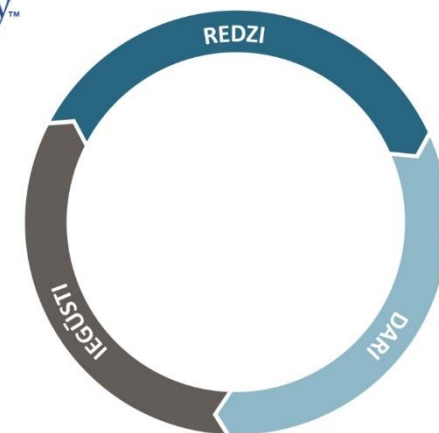
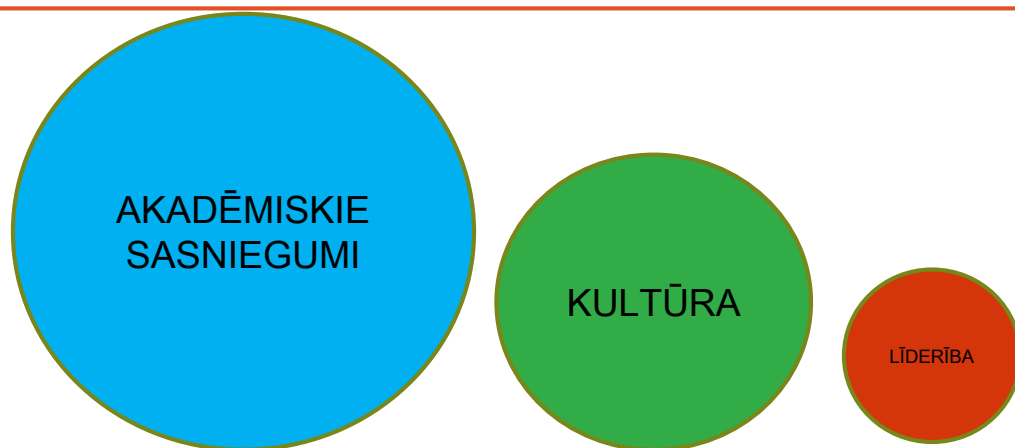
FranklinCovey™

The
LeaderinMe™
great happens here

«Līderis manī» balstās uz 5 pārliecībām:

- Katrs var būt līderis.
- Katram piemīt izcilība kādā jomā jeb viņa ģenialitāte.
- Pārmaiņas sākas ar mani.
- Pedagogi atbalsta audzēkņus, lai viņi paši var vadīt savu mācīšanos.
- Ir svarīgi attīstīt visas piecas personības jomas – intelektuālo, fizisko, emocionālo, garīgo un sociālo.

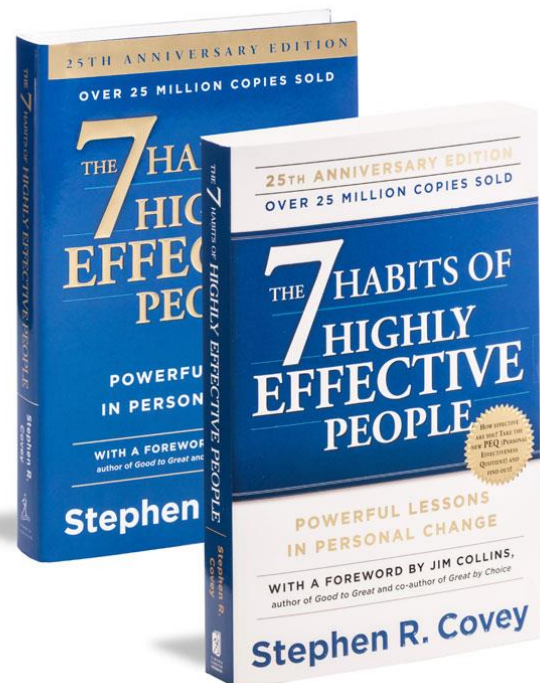

/S.Kovejs/

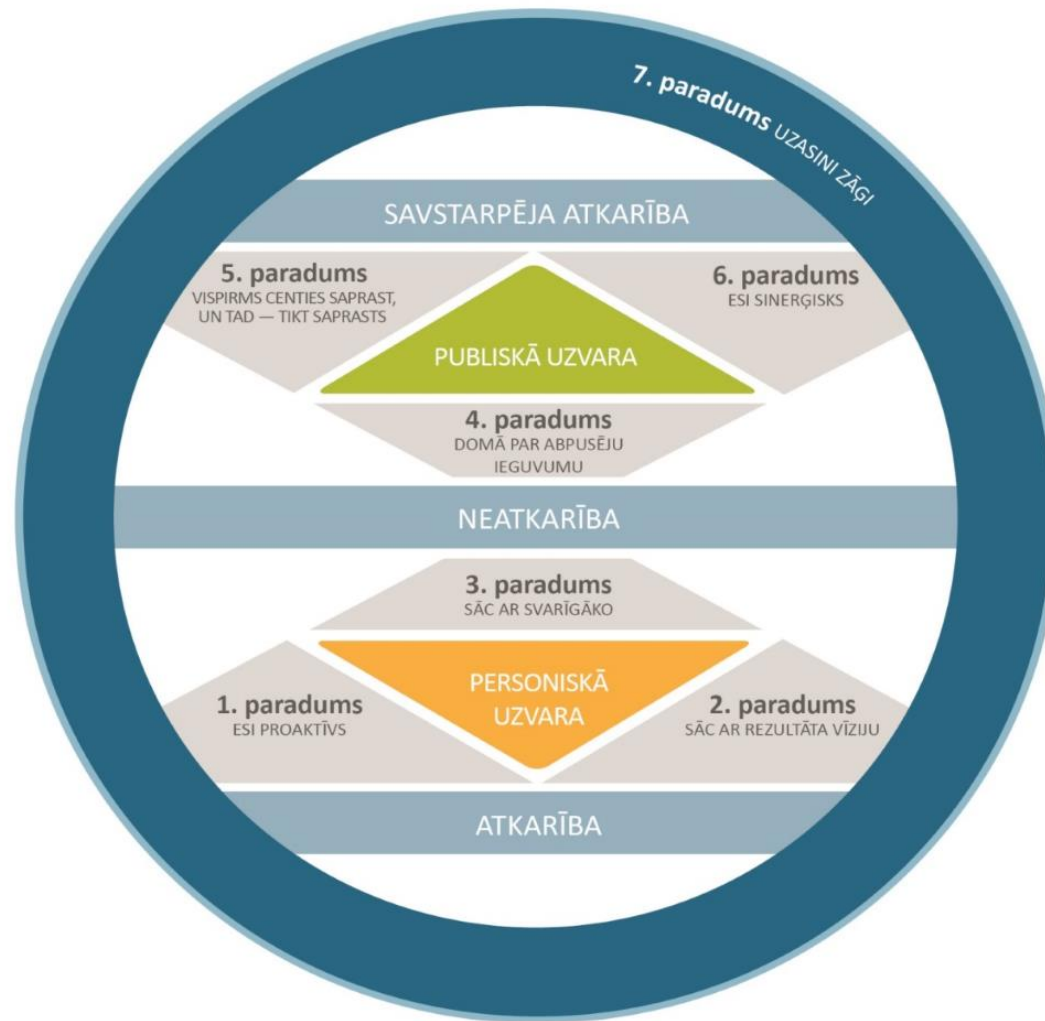
P.29

P.29 © FranklinCovey

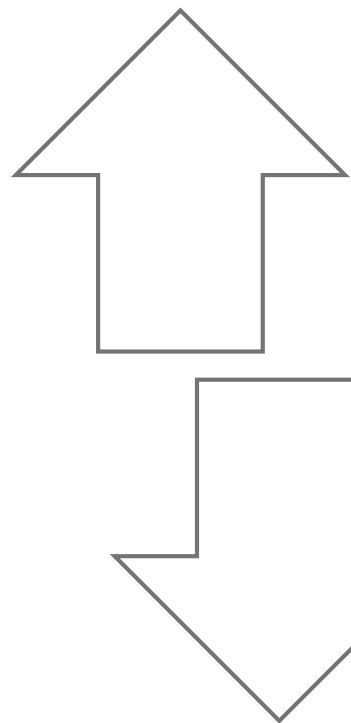

Ļoti efektīvu cilvēku 7 paradumi

1.paradums – Esi proaktīvs

Redzējums

Situācija ir šāda, un es neko nevaru mainīt.

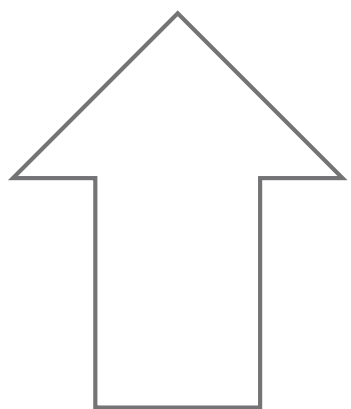
Man ir dota brīvība izvēlēties, un pats atbildu par savu dzīvi.

Rīcība

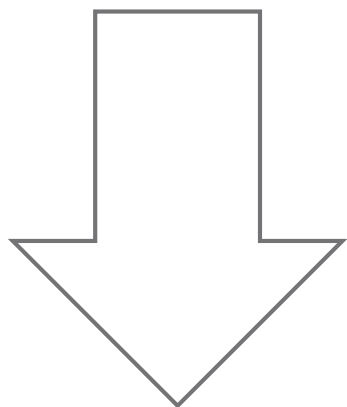
<i>Reaktīva (mazefektīva) - Situācija ir šāda, un es neko nevaru mainīt.</i>	<i>Proaktīva (efektīva) - Man ir dota brīvība izvēlēties, un pats atbildu par savu dzīvi.</i>
• Reagēju tūlīt un emocionāli.	• Ieturu pauzi un izlemju, kā reaģēt.
• Lietoju valodu, kura atklāj, ka man tas ir «jādara» vai man to «liek darīt».	• Lietoju valodu, kurā var saprast, ka mana rīcība ir mana izvēle.
• Mēdzu pietiekami daudz laika pavadīt, runājot par to, kur man nav tiešas ietekmes.	• Fokussējos uz lietām un procesiem, kurus varu tieši ietekmēt pats.
• Turpinu tradicionālus uzvedības modeļus, lai arī tie vairs nav atbilstoši.	• Mainu tradicionālus uzvedības modeļus ar gribas palīdzību, ja esošie vairs nav atbilstoši.

2.paradums – Sāc ar rezultāta vīziju

Redzējums

Es ļaujos dzīvei, jo kaut ko paredzēt vai ieplānot ir sarežģīti.

Manas dzīves sasniedzamo mērķu definēšana tieši atstāj ietekmi uz to, cik daudz man izdodas sasniegt.

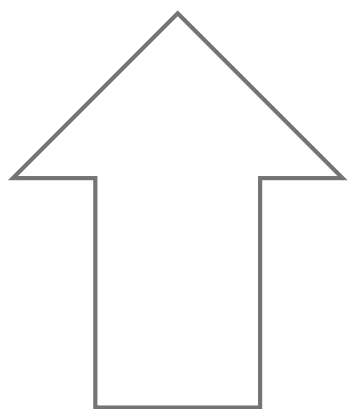
Rīcība

<i>Reaktīva (mazefektīva) - Es ļaujos dzīvei, jo kaut ko paredzēt vai ieplānot ir sarežģīti.</i>	<i>Proaktīva (efektīva) - Manas dzīves sasniedzamo mērķu definēšana tieši atstāj ietekmi uz to, cik daudz man izdodas sasniegt.</i>
• Sāku darboties bez redzējuma par sasniedzamo rezultātu.	• Spēju formulēt precīzus sasniedzamos rezultātus.
• Ļauju citu cilvēku plāniem, apstākļiem, viedokļiem noteikt manu dzīvi.	• Manu dzīvi vada manas dzīves misija.

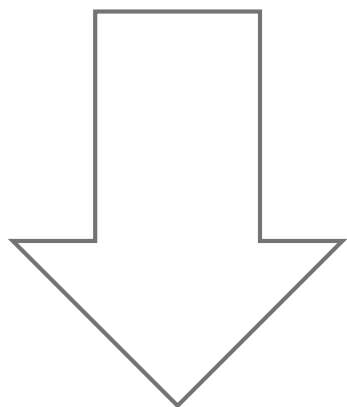

3.paradums – Sāc ar svarīgāko

Redzējums

Vispirms es
pievērsos
steidzamām lietām.

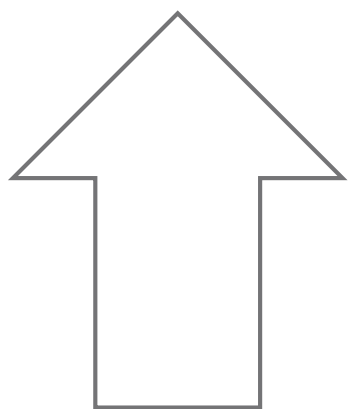
Vispirms es
pievērsos svarīgām
lietām.

Rīcība

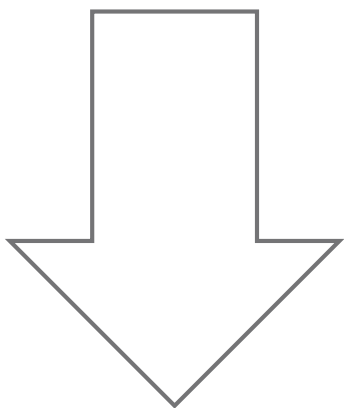
<i>Reaktīva (mazefektīva) - Vispirms es pievērsos steidzamām lietām.</i>	<i>Proaktīva (efektīva) - Vispirms es pievērsos svarīgām lietām.</i>
• Es pamatā risinu krīzes situācijas un palīdzu darīt citu cilvēku darbus.	• Es koncentrējos uz svarīgāko.
• Es cenšos paspēt un izdarīt visu.	• Es protu atmist mazsvarīgo.
• Es plānoju reizēm vai neplānoju savus darbus/dzīvi.	• Es plānoju katru nedēļu.
• Es padodos mirkļa spiedienam.	• Es esmu drosmīgs palikt patiess pret sevi un citiem izvēles brīdī.

4.paradums – Domā par abpusēju ieguvumu

Redzējums

Ir tik, cik ir. Jo
vairāk tev, jo mazāk
man. Un otrādi.

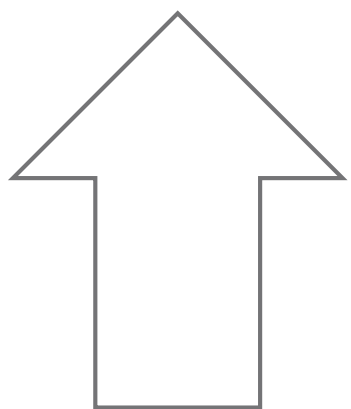
Viss pietiks visiem.

Rīcība

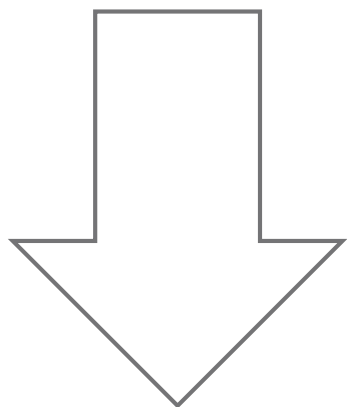
<i>Reaktīva (mazefektīva) – Ir tik, cik ir. Jo variāk Tev, jo mazāk man. Un otrādi.</i>	<i>Proaktīva (efektīva) – Viss pietiks visiem.</i>
• Es salīdzinu sevi ar citiem, un konkurēju ar citiem.	• Es pieņemu pārpilnības mentalitāti.
• Es esmu vienladzīgs pret citu cilvēku vajadzībām un vēlmēm, un es mēdzu atteikties no savām vajadzībām un vēlmēm pēc citu cilvēku prasības.	• Es protu līdzsvarot drosmi un toleranci.
• Es domāju tikai par savām vajadzībām.	• Es apsveru savus un citu cilvēku ieguvumus.
• Es redzu dzīvē tikai uzvaru vai zaudējumu.	• Es veidoju abpusēja ieguvuma vienošanās.

5.paradums – Vispirms centies saprast, tad tikt saprasts

Redzējums

Man svarīgi
pārliecināties, ka cilvēki
saprot mani.

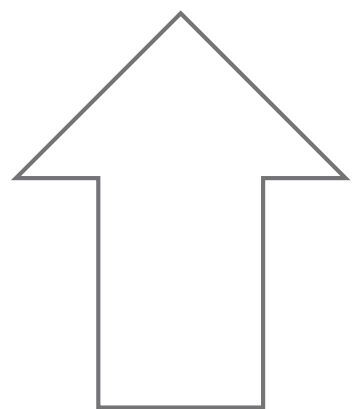
Man ir lielāka
efektivitāte un ietekme,
ja es patiešām saprotu
citus.

Rīcība

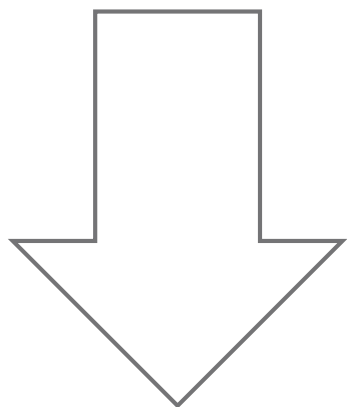
<i>Reaktīva (mazefektīva) – Man svarīgi pārliecināties, ka cilvēki saprot mani.</i>	<i>Proaktīva (efektīva) – Man ir lielāka efektivitāte un ietekme, ja es patiešām saprotu citus.</i>
• Es klausos, lai atbildētu.	• Es protu klausīties empātiski.
• Es mēdzu pretstatīt, aizvainot citus cilvēkus vai vispār nerunāt.	• Es izprotu, ko nozīmē rīkoties ar cieņu, cenšos būt saprasts.

6.paradums – Esi sinerģisks

Redzējums

Es meklēju kompromisu.

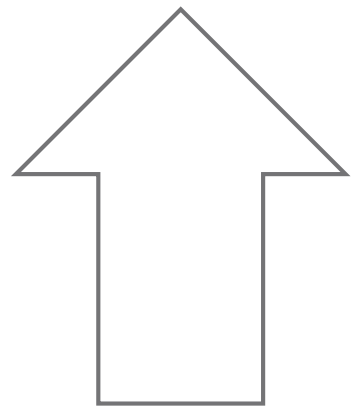
Es atrodu risinājumu, kurš ir labāks par to, ko varam izdarīt katrs atsevišķi.

Rīcība

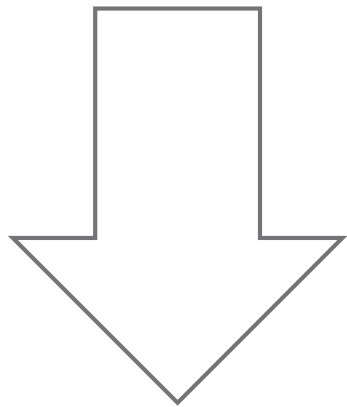
<i>Reaktīva (mazefektīva)</i> – Es meklēju kompromisu.	<i>Proaktīva (efektīva)</i> – Es atrodu risinājumu, kurš ir labāks par to, ko varam izdarīt katrs atsevišķi.
• Es mēdzu noraidīt vai paciest atšķirības.	• Es novērtēju atšķirīgo.
• Es mēdzu samierināties ar konfliktu vai kompromisu.	• Es meklēju trešo alternatīvu.

7.paradums – Uzasini zāģi

Redzējums

Es esmu pārāk
aizņemts, lai
veltītu laiku sev.

Es veltu laiku sev
katru dienu, jo tas
dod man iespēju
paveikt visu pārējo.

Rīcība

<i>Reaktīva (mazefektīva)</i> – Es esmu pārāk aizņemts, lai veltītu laiku sev.	<i>Proaktīva (efektīva)</i> – Es veltu laiku sev katru dienu, jo tas dod man iespēju paveikt visu pārējo.
• Es reti ieguldu sevī.	• Es sasniedzu ikdienas personisko uzvaru.

KĀPĒC LĪDERĪBA IR AKTUĀLA?

Publiskā pārvalde kļūst aizvien horizontālāka

Nostiprinās pilsoniskā sabiedrība

Mainās organizāciju iekšējā kultūra

Darba un dzīves vide kļūst aizvien daudzveidīgāka un dinamiskāka

Saasinās ārējie izaicinājumi: migrācija, klimata pārmaiņas, starptautiskā drošība, digitalizācija un informācijas pārbagātība, ekonomikas dinamika, izglītības transformācijas u.c.

KAS IR KULTŪRAS LĪDERĪBA?

Kultūras institūciju vadība visos līmeņos un sektoros

Procesu vadība radošajās profesijās un radošajā uzņēmējdarbībā

Kultūras vērtību nesēji citās jomās un profesijās

Patiesš kultūras mecenātisms

IZAICINĀJUMI KULTŪRAS LĪDERĪBAI 21.GS

---

1. Pamatot, izskaidrot kultūras vērtību
2. Darbs sazarotā tīklojumā
3. Darbs ar daudziem riskiem
4. Mākslas, radošo līdzekļu milzīgais spēks
5. Jauna kultūrtelpa – digitālā vide
6. Videi draudzīgs kultūras process
7. Kultūras priekšrocības migrācijas procesu vadībā
8. Radošums ekonomikas izaugsmē
9. Kultūras resursi – informācijas telpas drošībai
10. Kultūra jaunu prasmju apgūšanai

KĀ AUDZINĀT KULTŪRAS LĪDERI LATVIJĀ?

---

1. Kultūrizpratnes un intereses veidošana no bērnības
2. Plašas līdzdalības iespējas kultūras procesos visa mūža garumā
3. Aptveroša kultūrizglītības sistēma
4. Kopējās kultūras ekosistēmas uzturēšana
5. Starptautiskā darbība
6. Profesionālā sadarbība, pieredzes apmaiņa, tālākizglītība

**VEIDOSIM LATVIJAS
KULTŪRAS LĪDERU KALVI!**

LĪDERĪBA IR IZVĒLE, NEVIS AMATS

STĪVENS KOVEJS

Tā ir arī tava izvēle!